

ÎN CĂUTAREA SENSULUI VIEȚII

Livia Ciupercă

O RECENZIE

Putem crede, „viața-i umbră și zilele sunt vis”, afirmă Mihai Eminescu, în poemul *Povestea Magului călător în stele!* Și tocmai „umbrele” acestea se vor evidențiate de către **Viktor E. Frankl** (doctor neurolog și filosof vienez, părintele „logoterapiei”), în volumul *Man's Search for Meaning* (1946), în care sunt evocate propriile experiențe trăite într-un lagăr de exterminare german, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. În traducerea lui Florin Tudose, cu titlul *Omul în căutarea sensului vieții* (Editura „Vellant”, București, 2018), acest roman-evocare prezintă, prin vocea naratorului-protagonist, „povestea din interior a unui lagăr de concentrare”, tratamentele inumane și exterminările unor ființe nevinovate.

Și cât de mult mi-amintește de poemul *În sârmele ghimpate* (1918), de Horia Furtuna (el însuși prizonier în lagărul Stralsund-Dänholm, Marea Baltică): „Ce limpede e noaptea! Firea / nu poate să-și ascundă / acea tăcere care-o face / grozavă și profundă”!

Autorul analizează, retrăind, fiecare clipă, fiecare zi, fiecare tresărire din înnegurata experiență de prizonier dintr-un lagăr german, într-atât, încât, pentru bieții prizonieri, viața nu mai avea nicio valoare.

Viktor E. Frankl recompune trecutul, acel dureros coșmar cu ochiul specialistului, al medicului care nu avea altă modalitate de „tratament”, pentru colegii întru suferință, prizonieri ca și el, decât aplicarea unor metode psihanalitice, proprii.

Conservarea speranței rămase singura modalitate de salvare – forța de a se detașa de propriul eu, voința de a spera, de a privi în viitor, în ciuda nenumăratelor momente de decădere psihică.

Decăderea și înălțarea – într-un necurmat vârtej interior! „Optimism tragic”, formulă care taie-n carne vie. Dureri greu de stăvilit. Astfel ne explicăm atașarea la acest cum de drame, realist evocat, a unei secțiuni explicative, cu titlul: „*From Death-Camp to Existentialism*”!

Viața în lagăr? Un iad pământesc. Scriitorul dezvoltă detalii traumatizante. Și doar unul, care șochează. Acea tactică de-a dreptul criminală, pe care au folosit-o atât nemții – în lagărele de concentrare, cât și românii – în închisorile cu deținuți politici, anume, selecția bătaușilor din rândul prizonierilor/deținuților.

Însă, în lagărul german, „procesul de selecție al Capos” va fi fost unul special.

Dacă în închisorile comuniste, unii deținuți erau maltratați astfel încât să accepte postura de provocatori ai semenilor lor,

Viktor E. Frankl precizează că acest statut de „Capos” îl dobândeau „cei mai brutali dintre prizonieri”, bucurându-se de „privilegii” consistente. După cum lesne putem observa, acest „proces de selecție” diferă, finalitatea fiind aceeași.

În „tratamentul” aplicat prizonierilor din lagărul de concentrare nazist nu se ținea cont de pregătirea intelectuală.

Deși medic, Viktor E. Frankl va săpa la fundația unei linii de cale ferată, alături de alți nefericiți ai sorții.

1500 de prizonieri, „înfrigurați și înfometati” – într-o baracă în care, în condiții normale, ar fi putut oferi loc doar pentru 200 de oameni.

Ajunși la Auschwitz, un „filtru de selecție” care va stabili un prim „verdict asupra existenței sau nonexistenței” prizonierilor, ne amintește de Sarah Starzynski (eroina romanului *Se numea Sarah*, de Tatiana de Rosnay).

Cei „repartizați” în coloana din „dreapta” erau trimiși la muncă, cei din „stânga” – spre „baie”, adică spre crematoriu.

Bineînțeles, și cei din „dreapta” vor avea parte de o „baie”-biciuire torturantă, și deposedarea de bunurile personale, în prima noapte prizonierii dormind în paturi suprapuse, câte nouă pe un pat direct pe scânduri, folosind doar două pături.

Experiența proprie i-a confirmat autorului afirmația lui Feodor Dostoievski, anume, că „omul se poate adapta la orice”, fără a explica și cum poate fi posibil aceasta.

În timp, prizonierii, „reduși la statutul de numere”, nu se mai tem de moarte, deși unii dintre ei aleg sinuciderea, prin lipirea de gardul electrificat al lagărului.

Și, de reținut! Cine nu mai era apt de muncă devenea un „moslem”, adică era trimis la „gazare”. „Cravașa” funcționa fără încetare. Jignirile erau însă crunt de suportat.

În iarna și în primăvara anului 1945, epidemia de tifos a făcut ravagii printre prizonieri. Între timp, Viktor E. Frankl are fericirea să recupereze, cumva, manuscrisul studiului său, putând aduce completări concrete la starea aceluia prezent.

Doar gândul la soția sa îi mai alina suferința. Nu știa că este deja moartă, dar flacăra iubirii era vie alinare:

„Săgețile ei sunt săgeți de foc și flacăra ei ca fulgerul din cer (Cântarea Cântărilor 8.6).

Transferul de la Auschwitz într-un lagăr din Bavaria, nu aduce în inima bieților prizonieri vreo speranță salvatoare. Acolo au muncit, printre altele, și la construirea unei fabrici secrete de muniție. Mizeria care-i înconjură contrasta vădit cu peisajul încântător al ținutului respectiv.

La un moment dat, deși bolnav, i se cere, ca medic, să se „ofere voluntar într-un alt lagăr, afectat de tifos”. Aceea va fi, fără să-și imagineze, „steaua” lui salvatoare.

Sunt momente atât de dramatice, încât nici cuvântul nu reușește să capteze. Slăbit, epuizat, omul ajunge „prins în pânza unei lumi care nu mai recunoște valoarea și demnitatea vieții omenești”.

Până acolo se ajunsese: Omul era „jefuit” de voința lui, transformat într-un „obiect al exterminării”. Prizonierul ajunsese să piardă „sentimentul individualității, sentimentul unei minți distincte, a libertății interioare și a valorii personale”. Impresionant de dramatică este viziunea prizonierului care nu mai are forța să perceapă, logic, „viața normală” de dincolo de gardul ghimpat.

Cum frontul înainta, sosește și clipa în care o delegație a Crucii Roșii din Geneva urma să-i elibereze. Chiar slăbiți și bolnavi fiind, prizonierii sperau că vor retrăi libertatea. Dar Crăciunul 1944 se apropie și ei nu văd

nicio schimbare. Deznădejdea îi copleșește, vor ceda nervos și mulți, prea mulți vor muri chiar în acea perioadă.

Nu e simplu deloc să iei viața în piept, acceptând neprevăzutul și luptând cu tine însuși.

În sfârșit, când la poarta lagărului se-nalță steagul alb, momentul nu este urmat de entuziasme. În așteptarea ce părea fără sfârșit, bieții prizonieri își pierduseră deja capacitatea de a conștientiza valoarea libertății. Procesul de „depersonalizare” se adâncise profund. „Totul părea ireal”.

Viktor Frankl, el însuși prizonier, conștientizează că nu-i deloc simplu să redevii „ființă umană”. E nevoie de o terapie specială, pentru ca, ajuns în vârtoarea cotidiană, să fii capabil să înfrunți multitudinea de „tipuri de deziluzii”.

O terapie în acest sens se impunea urgent. Și, pe baza propriilor experiențe, doctorul neurolog Viktor Frankl va crea o tehnică psihiatrică originală, numită „logoterapie”, prin care pacientul fi-va ajutat să devină conștient de sine. Întru salvare, se impunea construirea de abilități care să depășească starea de nevroză. Un proces lent și subtil!

Omul în căutarea sensului vieții are o desfășurare de fapte și întâmplări care, analizate cu ochiul unui specialist, capătă o înfățișare total diferită de toate cărțile care s-au scris până în prezent.

Negreșit, inteligența și rațiunea se vor înfrățițe pentru a înfrunta moartea și a dărui vieții o nouă șansă.

Livia Ciupercă - Iași, Decembrie 2022

Livia Ciupercă s-a născut la 11 octombrie 1947, la Berești – Galați, România. A absolvit Facultatea de Filologie, Universitatea București. Activează în Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România, Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Iași, precum și în Asociația Română de Istorie a Presei. Este fondator și coordonator al Simpozionului Național IOAN PETRU CULIANU (aflat sub

patronajul U.S.R. – Filiala Iași și U.A.I.C. – Iași). Și-a încheiat activitatea didactică, cu cea mai mare distincție: „Gheorghe Lazăr clasa I”, precum și „Diploma de Excelență” (2005), pentru întreaga activitate de 40 de ani școlari, în învățământul preuniversitar. A debutat publicistic, în 1982, iar editorial, în 1996.

Din decembrie 2012, este redactor literar la revista „Constelații diamantine” (Craiova). Din 2014, îngrijește „Seria de autor Al. Lascarov-Moldovanu” a Editurii „DOXOLOGIA”, Iași. Colaborator la reviste literare din țară și străinătate.

